

Een blik over de Franse grens inzake successierechten

FRANKRIJK – ALGEMEEN

De indirecte belastingen waarmee men rekening moet houden in het kader van een estate planning zijn de successierechten en de schenkingsrechten.

In Frankrijk zijn er quasi geen verschillen tussen de successierechten en de schenkingsrechten, die beiden worden geregeld in de Code général des impôts (CGI). Hetgeen hierna wordt uiteengezet aangaande de Franse successierechten geldt dus principieel ook voor de Franse schenkingsrechten.

FRANKRIJK – AANKNOPING/BELASTBAARHEID

Tot 1 januari 1999 gold in Frankrijk als aanknopingspunt voor de heffing van successierechten slechts de woonplaats van de overledene en de ligging van de goederen. Vanaf deze datum is men evenwel ook de woonplaats van de erfgenaam in acht gaan nemen. Aldus moet men voor nalatenschappen opengevallen vanaf 1 januari 1999 een onderscheid maken tussen drie hypothesen.

Een eerste hypothese is dat de overledene op het moment van zijn overlijden zijn woonplaats in Frankrijk heeft. Als dan zijn al zijn goederen aan successierechten onderworpen, ongeacht of zij roerend of onroerend zijn en ongeacht waar zij gelegen zijn (in Frankrijk of daarbuiten).

Een tweede situatie die moet worden onderscheiden is die waarin de overle-

dene op het moment van overlijden niet zijn woonplaats in Frankrijk heeft maar wel zijn erfgenaam. Sedert 1 januari 1999 zijn er ook in dit geval Franse successierechten verschuldigd op het wereldvermogen van de erflater, zij het slechts op voorwaarde dat zijn erfgenaam ten minste zes jaar van de tien jaar die voorafgaan aan het jaar waarin deze de goederen verkrijgt zijn woonplaats in Frankrijk heeft gehad.

De derde hypothese ten slotte is die waarin noch de overledene, noch zijn erfgenaam hun woonplaats hebben in Frankrijk. Frankrijk voorziet dan enkel in de belastbaarheid van goederen die in Frankrijk zijn gelegen. Worden o.a. als dusdanig beschouwd:

- in Frankrijk gelegen onroerende goederen, zelfs als ze slechts 'indirect' – d.w.z. via een rechtspersoon of organisme waarvan de erflater alleen of samen met bepaalde familieleden meer dan de helft van de aandelen, delen of rechten bezit – in zijn bezit zijn;
- zich in Frankrijk bevindende lichamelijke roerende goederen;
- handelsfondsen die in Frankrijk worden uitgebaat;
- vorderingen op een schuldenaar met woonplaats in Frankrijk;
- roerende waarden uitgegeven door een vennootschap met statutaire of werkelijke zetel in Frankrijk;
- aandelen en delen in niet-beursgenoteerde vennootschappen of rechtspersonen met zetel buiten Frankrijk maar waarvan het – Franse (volgens de Administratie) –

actief voornamelijk bestaat in onroerende goederen of onroerende rechten gelegen op Frans grondgebied (evenwel slechts in de mate waarin de waarde van deze goederen en rechten zich verhoudt tot het ganse actief van de vennootschap of rechtspersoon);

- patenten en merken toegestaan of geëxploiteerd in Frankrijk.

FRANKRIJK – WOONPLAATSCONCEPT

Het woonplaatsbegrip krijgt in de Franse successierechten dezelfde invulling als in de Franse inkomstenbelastingen.

Aldus kan worden beschouwd als hebbende zijn woonplaats in Frankrijk, de overledene die op het moment van zijn overlijden in Frankrijk:

- ofwel zijn tehuis ('foyer') had, d.i. de plaats waar de echtgenoten en de kinderen normaal samenleven;
- ofwel, bij gebreke van tehuis, zijn hoofdverblijfplaats had, d.i. de plaats waar hij effectief aanwezig was (in het algemeen voor een periode langer dan zes maanden);
- ofwel zijn beroepsactiviteiten uitoefende, behalve zo deze van bijkomende aard waren;
- ofwel het centrum van zijn economische belangen had, d.i. de plaats waar hij zijn voornaamste investeringen verrichtte en de zetel van zijn zakelijke activiteit was gevestigd.

FRANKRIJK – BEREKENING SUCCESSIERECHTEN

Uitgangspunt voor de berekening van de successierechten is het netto-aandeel dat toekomt aan elke erfgenaam of legataris. Om tot dit netto-aandeel te komen mogen de schulden van de overledene waarvan het bestaan op de dag waarop de nalatenschap openvalt (d.i. de dag van het overlijden) kan worden bewezen door akten, geschriften of door voldoende ernstige, precieze en met elkaar overeenstemmende vermoedens, principieel van het actief van de nalatenschap worden afgetrokken. Hoewel daterende van na het overlijden, mogen ook de begrafeniskosten worden afgetrokken, zij het beperkt tot een bedrag van € 1.500.

Dit netto-aandeel moet principieel worden verhoogd met de waarde van de schenkingen die van de overledene werden verkregen binnen een periode van tien jaar voor zijn overlijden (dit ten gevolge van de zogenaamde 'rappel fiscal', waarover meer bij I. VERHULST, 'Handgiften in Frankrijk en de implicaties van de 'Rappel Fiscal'', *Nieuwsbrief Successierechten* 2004, nr. 7, 1-4).

Vervolgens kunnen dan één of meerdere abttementen worden toegepast. Men onderscheidt de persoonlijke abttementen ('abattements personnels'), het globale abttement op de nalatenschap ('abattement global sur la succession') en het abttement voor giften aan bepaalde organismes ('abattement pour les dons à certains organismes'). Ingevolge de 'rappel fiscal' zal men de aftrekken genoten bij schenkingen verkregen van

de overledene in de tien jaar voorafgaand aan het overlijden hier in rekening brengen.

Tot de persoonlijke abbatementen zijn gerechtigd de langstlevende echtgenote (€ 76.000), de ascendenten en de kinderen (€ 50.000 op het deel van elk), de partner van de overledene die met hem verbonden was door een 'pacte civil de solidarité' (€ 57.000), de broers en de zussen van de overledene (€ 57.000 op het deel van elk en slechts onder bepaalde voorwaarden, zie art. 788-1 CGI), fysiek of mentaal gehandicapten (€ 50.000, en dit bovenop het eventuele andere persoonlijke abbatement waartoe de gehandicapte is gerechtigd) en de persoon die geen recht heeft op één van de voorgaande persoonlijke abbatementen (€ 1.500).

Hier bovenop – althans voor nalatenschappen opengevallen vanaf 1 januari 2005 – genieten de langstlevende echtgenoot, de kinderen en de ascendenten ook nog eens van een globaal abatte-

ment op de nalatenschap ten bedrage van € 50.000. Dit bedrag wordt onder de genoemde personen verdeeld naar evenredigheid van hun rechten in de nalatenschap.

Ten slotte heeft de wetgever ook nog voorzien in een abbatement van het bedrag verkregen uit de nalatenschap dat de erfgenaam of legataris heeft geschonken aan bepaalde entiteiten met een openbaar nut. Eén van de voorwaarden om deze aftrek te genieten is dat de gift is geschied binnen de zes maanden vanaf het overlijden.

Op het aldus verkregen bedrag zullen nu de tarieven worden toegepast. De percentages variëren afhankelijk van de verwantschap tussen de erflater en de erfgenaam en zijn ook verschillend naargelang van de waarde van het erfdeel. Schematisch weergegeven zien de tarieven in de Franse successierechten er als volgt uit:

In de rechte lijn	5% – 40%
Tussen echtgenoten	5% – 40% (wel voordeliger want eerste schijven minder progressief)
Tussen partners in een "pacte civil"	40% – 50% de solidarité"
Tussen broers en zussen	35% – 45%
Anderen	55% (voor verwanten tot de vierde graad) 60% (voor verwanten verder dan de vierde graad en voor niet-verwanten)

Het bedrag aan te betalen belasting wordt nog eens verminderd ('réduction') in twee gevallen.

Vooreerst mag de erfgenaam of legataris die op het moment van het overlij-

den minstens drie kinderen (in leven of bij plaatsvervulling) heeft, een bedrag aftrekken per kind en dit beginnende vanaf het derde (verminderingen voor gezinslasten – 'réductions pour charges

de familie'). Meer concreet gaat het om € 610 voor een overdracht in de rechte lijn of tussen echtgenoten en om € 305 voor een overdracht in de zijlijn of tussen vreemden. Ook hier speelt echter weer de 'rappel fiscal'.

Ten tweede genieten ook de oorlogsverminkten (invaliditeit van 50 %) van een vermindering van hun successierechten en dit met de helft, zij het met een absoluut maximum van € 305. Deze vermindering wordt toegepast na deze voor de gezinslasten.

FRANKRIJK – WAARDERINGSREGELS

In principe worden de goederen gewaardeerd tegen hun werkelijke verkoopwaarde ('valeur vénale') op de dag van overlijden. Deze verkoopwaarde wordt – bij gebreke van een wettelijke definitie – omschreven als de prijs die het normale spel van vraag en aanbod aan de eigenaar van een welbepaald goed zou verschaffen bij de verkoop ervan, op een bepaald moment, en dit rekening houdende met de marktgegevens, de fysieke, juridische en economische bijzonderheden van het goed en los van enige conventionele waarde met betrekking tot dit goed.

Bij wijze van uitzondering op de regel van waardering tegen verkoopwaarde, bestaan er voor bepaalde goederen wettelijke waarderingsregels.

Zo bijvoorbeeld voorziet de wet dat beursgenoteerde roerende waarden gewaardeerd moeten worden, naar keuze van de erfgenamen of legatarissen, ofwel volgens het gemiddelde van de hoogste en de laagste koers op de dag van overlijden (of volgens de enige

koers zo er maar één is), ofwel volgens het gemiddelde van de dertig laatste koersen voorafgaand aan het overlijden (art. 759 CGI). Roerende waarden die niet-beursgenoteerd zijn dienen het voorwerp uit te maken van een gedetailleerde verklaring waarin men een schatting doet (art. 758 CGI).

Verder voorziet de wet nog in afwijkende waarderingsregels m.b.t. lichamelijke roerende goederen, schuldvorderingen, goederen waarvan de eigendom is verdeeld in vruchtgebruik en naakte eigendom, onroerende goederen bewoond door hun eigenaar, onroerende goederen die het voorwerp uitmaken van een openbare verkoop en handelsfondsen.

FRANKRIJK – VERMIJDEN VAN DUBBELE BELASTING¹

Frankrijk heeft allereerst een netwerk van om en bij de veertig dubbelbelastingverdragen op het gebied van successierechten.

Verder bestaat er ook een interne regeling ter vermindering van dubbele successierechten. Artikel 748 A van de CGI voorziet namelijk dat, zo de overledene of de legataris zijn woonplaats in Frankrijk had (op de wijze die wij hierboven hebben beschreven), het bedrag aan successierechten dat betaald is buiten Frankrijk mag worden verrekend met de successierechten die in Frankrijk opeisbaar zijn. De in het buitenland betaalde successierechten die aldus mogen worden verrekend zijn evenwel enkel die successierechten die zijn geheven op goederen die niet in Frankrijk gelegen zijn in de zin van de Franse wetgeving (cfr. *supra*). Bovendien mo-

gen deze buitenlandse successierechten slechts worden verrekend ten belope van maximaal het bedrag aan Franse successierechten verschuldigd op de buiten Frankrijk gelegen goederen.

FRANKRIJK – PLANNINGSTECHNIEKEN

Een klassieke wijze van estate planning kan worden georganiseerd door over te gaan tot schenkingen. Wat Frankrijk betreft moet men hierbij evenwel met het volgende rekening houden.

Om te beginnen is er het gegeven dat de tarieven van de Franse schenkingsrechten dezelfde zijn als deze van de successierechten. Men zal zijn vermogen dus slechts fiscaal voordeliger door schenking kunnen laten overgaan door ofwel opeenvolgende schenkingen te verrichten (waardoor men in lagere belastingsschijven valt en telkens opnieuw van de abbatementen en vrijstellingen kan genieten), ofwel door principieel belastingvrije handgiften te doen waar mogelijk.

Hierbij zal men er echter over moeten waken een termijn van tien jaar te respecteren tussen de opeenvolgende schenkingen en tussen de laatste schenking en het overlijden van de schenker. Doet men dit niet, dan komt

men immers binnen het toepassingsgebied van de zogenaamde 'rappel fiscal'.

De 'rappel fiscal' betekent dat wanneer schenkingen (inclusief handgiften) werden gedaan door de overledene (of de schenker) aan dezelfde begunstigde (erfgenaam, legataris of begiftigde), de heffing van successierechten (of schenkingsrechten) zal plaatsvinden door bij de waarde van de goederen in de nalatenschap of de goederen die het voorwerp uitmaken van de huidige schenking, de waarde te voegen van de goederen die het voorwerp uitmaakten van vroegere schenkingen. Ook dient er voor de berekening van de abbatementen en de verminderingen rekening te worden gehouden met de abbatementen en verminderingen toegepast op eerdere schenkingen toegekend door dezelfde persoon. Dit alles is echter niet het geval zo het schenkingen betreft die plaatsvonden *en* ter registratie werden aangeboden meer dan tien jaar voordien. Dit laatste betekent dus dat niet belaste handgiften in principe steeds het voorwerp dienen uit te maken van de 'rappel fiscal' (zie hieromtrent meer uitgebreid: I. VERHULST, 'Handgiften in Frankrijk en de implicaties van de 'Rappel Fiscal'', *Nieuwsbrief Successierechten* 2004, nr. 7, 1-4).

— Isabelle Verhulst en Sven Nelis —
Vermogensadvocaten Laga